

ПРОТИВ ПРАКСЕЈА

ADVERSUS PRAXEAN

(ПОГЛАВЉА 4–5)

**Quintus Septimius Florens
Tertullianus**

**Квинт Септимије Флоренс
Тертулијан**

Cap. 4. Ceterum qui filium non aliunde deduco, sed de substantia patris, nihil facientem sine patris voluntate, omnem a patre consecutum potestatem, quomodo possum de fide destruere monarchiam quam a patre filio traditam in filio servo? hoc mihi et in tertium gradum dictum sit, quia spiritum non aliunde puto quam a patre per filium. vide ergo ne tu potius monarchiam destruas, qui dispositionem et dispensationem eius evertis in tot nominibus constitutam in quot deus voluit. adeo autem manet in suo statu, licet trinitas inferatur, ut etiam restitui habeat patri a filio, siquidem

Гл. 4. Али ја, који Сина изводим ни откуда друго, него из суштине Очево, [Сина] који ништа не чини без Очево воље и који добија од Оца сваку власт, на који начин бих могао да разрушим веру у монархију која је од Оца предана Сину и коју чувам у Сину. Овде ми ваља рећи и о трећем степену Божанства, јер сматрам да Свети Дух исходи ни откуда друго него од Оца преко (кроз) Сина. Тако, дакле, припази ти да пре свега не разрушиш (уништиш) монархију, изврћући размештај и расподелу, установљену у онолико имена колико је изволео Бог. И док, међутим монархија остаје у свом положају, како приличи да буде у Светој Тројици, да штавише буде враћена Оцу од Сина, као што пише

¹ Изворник: *Q. Septimii Florentis Tertulliani Adversus Praxean liber*, the text edited, with an introduction, translation, and commentary by Ernest Evans, London : SPCK, 1948. Наставак из претходног броја (превод поглавља 1–3 објављен је у *Теолошким погледима* XLV, бр. 2 (2012), стр. 215–222).

apostolus scribit de ultimo fine, Cum tradiderit regnum deo et patri. oportet enim eum regnare usque dum ponat inimicos eius deus sub pedes ipsius, scilicet secundum psalmum, Sede ad dexteram meam donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum. cum autem subiecta erunt illi omnia absque eo qui ei subiecit omnia, tunc et ipse subicietur illi qui ei subiecit omnia, ut sit deus omnia in omnibus. videmus igitur non obesse monarchiae filium, etsi hodie apud filium est, quia et in suo statu est apud filium et cum suo state restituetur patri a filio. ita eam nemo hoc nomine destruet <si> filium admittat cui et traditam eam a patre et a quo quandoque restituendam patri constat. hoc uno capitulo epistolae apostolicae potuimus iam et patrem et filium ostendisse duos esse, praeterquam ex nominibus patris et filii, etiam ex eo quod qui tradidit regnum et cui tradidit, item qui subiecit <et cui subiecit>, duo sint necesse est.

Cap. 5. Sed quia duos unum volant esse, ut idem pater et filius habeatur, oportet et totum de filio examinari, an sit et qui sit et quomodo sit, et ita res ipsa formam suam scripturis et interpretationibus earum patrocinantibus vindicabit. aiunt quidam et Genesim in Hebraico ita incipere, In principio deus

Апостол о концу свега, када предаје власт (Царство) Богу и Оцу: „Јер он треба да царује док не положи све непријатеље под ноге своје“ (1 Кор. 15, 25), или према једном од псалама: „Седи мени са десне стране док не положим непријатеље твоје у подножје ногу твојих“ (Пс. 109, 1). „А када му је све покориено... осим Онога који му покори све... онда ће се и сам Син покорити Ономе који му све покори, да буде Бог све у свему“ (1 Кор. 15, 27–28). Видимо, дакле, да се Син не противи монархији, чак и ако је у Сину, јер она, чувајући свој положај, пребива у Сину и у таквом стању ће је Син вратити Оцу. Зато је нико неће уништити, осим ако се не острви на име Сина, јер је она предана од стране Оца, од кога потиче, и (само) ће је Син вратити Оцу. Ми бисмо могли уз помоћ једне главе апостолске посланице да покажемо како су Отац и Син двојица, не само на основу имена Отац и Син, него и стога што је један који је предао Царство (власт), а други Онај коме је власт предана, што обавезује да их буде двојица.

Гл. 5 Али, пошто јеретици хоће да двојица буду једно, да Отац и Син буду исто, требало би у целисти да претресемо све о Сину: да ли је он, ко је он, на који начин постоји, јер они ту своју заблуду стављају под окриље Писма и неким тумачењима натежу на своју воденицу. Кажу неки да књига Постања на јеврејском језику почи-

fecit sibi filium. hoc ut firmum non sit alia me argumenta deducunt ab ipsa dei dispositione qua fuit ante mundi constitutionem ad usque filii generationem. ante omnia enim deus erat solus, ipse sibi et mundus et locus et omnia. solus autem quia nihil aliud extrinsecus praeter illum. ceterum ne tunc quidem solus: habebat enim secum quam habebat in semetipso rationem, suam scilicet. rationalis enim deus, et ratio in ipso prius, et ita ab ipso omnia: quae ratio sensus ipsius est. hanc Graeci λογος dicunt, quo vocabolo etiam sermonem appellamus: ideoque iam in usu est nostrorum per simplicitatem interpretationis sermonem dicere in primordio apud deum fuisse, cum magis rationem competat antiquiorem haberi, quia [non] sermonalis a principio sed rationalis deus etiam ante principium, et quia ipse quoque sermo ratione consistens priorem eam ut substantiam suam ostendat. tamen et sic nihil interest. nam etsi deus nondum sermonem suum miserat, proinde eum cum ipsa et in ipsa ratione intra semetipsum habebat, tacite cogitando et disponendo secum quae per sermonem mox erat dicturus: cum ratione enim sua cogitans atque disponens, sermonem eam efficiebat quam sermone tractabat. idque quo facilius intellegas, ex te ipso ante recognosce ut ex imagine et similitudine dei, quo

ње овако: „У почетку је Бог себи саздао Сина“. Али, пошто то није поуздано, други докази мене доводе до божанског распореда, који је био пре стварања света и све до рођења Сина. А пре свега Бог је био сам, сам по себи, и у свету (универзуму) и по месту и свему. А Један је био јер ништа није било ни пре ни мимо њега, али уосталом и тада Он није био потпуни *Самац*. У самоме себи он је имао свој Разум; Бог је, дакле, разуман, разум је у њему био испрва, и тако је од Њега све. Тај разум је ум Божији. То Грци називају Логос, а ми ту реч преводимо као *јовор* (Реч), јер је то већ тако у употреби код нас због сиромаштва превода. Каже се „У почетку је Реч била у Бога“ (Јн. 1, 1), мада би требало пре сматрати разум старијим, јер је из почетка Бог био пре разуман, а тек онда говорљив. Јер и сама реч замишљена у разуму показује како разум превасходи речи као њена суштина. Али то и није толико важно. И када Бог још увек није био изрекао своју Реч, него је држао у Себи, унутар самога Себе у својем Разуму, али у тихом намеравању и распоређивању, које ће преко изговорене Речи и да оствари, када је својим Разумом, размишљајући и распоређујући, извео Реч и Речју све створио. И да би ти то лакше могао да појмиш, поразмисли нада собом као *образу* и *јодобију* Божијем, захваљујући коме у себи имаш разум, јер си разумно живио биће, које није саздано само од

habeas et tu in temetipso rationem qui es animal rationale, a rationali scilicet artifice non tantum factus sed etiam ex substantia ipsius animatus. vide, cum tacitus tecum ipse congrederis ratione, hoc ipsum agi intra te, occurrente ea tibi cum sermone ad omnem cogitatus tui motum, ad omnem sensus tui pulsum. quodcunque cogitaveris sermo est, quodcunque senseris ratio est: loquaris illud in animo necesse est, et dum loqueris conlocutorem pateris sermonem, in quo inest haec ipsa ratio quam cum eo cogitans loquaris per quem loquens cogitas. ita secundus quodammodo in te est sermo per quem loqueris cogitando et per quem cogitas loquendo : ipse sermo alius est. quanto ergo plenius hoc agitur in deo cuius tu quoque imago et similitudo censeris, quod habeat in se etiam tacendo rationem et in ratione sermonem? possum itaque non temere praestruxisse et tunc deum ante universitatis constitutionem solum non fuisse, habentem in semetipso proinde rationem et in ratione sermonem quem secundum a se faceret agitando intra se.

стране разумног Творца, већ је и *оживотворено* из Његове *сушћине*. Погледај, када ћутиш сам са собом да ипак следиш свој разум. Управо се то дешава унутар тебе, када разум заједно са говором (речима) у твојој нутрини, до краја спроводи сваки покрет твојих мисли, сваки дамар твојих осећања. И штагод да помислиш то је већ реч (говор), а штагод да осетиш то је разум. То што казујеш неопходно је да обитава у души, и док говориш осећао би свога сабеседника – реч, у којој је смештен и сам разум, са којим мислећи говориш и преко кога говорићи размишљаш. На тај начин у теби је реч нешто друго помоћу чега мислећи говориш, и уз чију помоћ док говориш размишљаш, а сама реч (говор) је нешто другачије од разума. Е, размисли сада ти, на какав начин се то још више дешава у самоме Богу, чијим се образом и подобјем сматраш, који тако има у себи Разум док ћути и у Разуму Слово (*Логос, Реч*). Зато, сада могу да претпоставим и то без икакве бојазни, да већ тада није, пре стварања света, Бог био Самац, имајући дакле, у себи Разум и у Разуму Слово (*Логос, Реч*), које је из себе створио, дејствујући унутар себе самога.

Са латинској превео
Радован Пилиповић

Примљено: 10.10.2012.
Одобрено: 20.11.2012.